

Sygn. akt VIII Gz 22/17

POSTANOWIENIE

Dnia 27 lutego 2017 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy, VIII Wydział Gospodarczy

w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Artur Fornal

po rozpoznaniu w dniu 27 lutego 2017 r. w Bydgoszczy

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa: (...) **Spółki Akcyjnej w W.**

przeciwko: (...) **Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w B.**

o zapłatę

na skutek zażalenia pozwanego od postanowienia Sądu Rejonowego w Bydgoszczy z dnia 20 stycznia 2017 r., sygn. akt VIII GC 13/17 upr

p o s t a n a w i a:

oddalić zażalenie.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Rejonowy w Bydgoszczy oddalił wniosek pozwanego o zwolnienie od kosztów sądowych i jego wniosek o ustanowienie pełnomocnika

z urzędu w oparciu o przepis art. 103 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych a contrario oraz art., 117 § 3 k.p.c. a contrario.

Sąd pierwszej instancji podkreślił w uzasadnieniu, że zgodnie z art. 103 ustawy

o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, przesłanką zwolnienia od kosztów sądowych osoby prawnej jest wykazanie przez nią, iż nie ma dostatecznych środków na ich uiszczenie. Pozwany obowiązany był wykazać okoliczności uzasadniające wniosek, tymczasem nie przedłożył żadnych dowodów na potwierdzenie słabej kondycji finansowej spółki. Rolą sądu nie było prowadzenie dochodzenia w sytuacji, gdy stan majątkowy strony nie był mu w ogóle znany

i zgadywanie, jakimi dokumentami strona dysponowała dla wykazania braku środków. Sąd dodał na marginesie, że na obecnym etapie postępowania strona pozwana nie jest nawet zobowiązana do poniesienia jakichkolwiek kosztów sądowych. Brak wykazania przez pozwanego, że nie ma dostatecznych środków na poniesienie kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego zdecydował też o uznaniu przez Sąd Rejonowy, iż pozwany nie wykazał pierwszej z przesłanek branych pod uwagę przy rozważaniu o konieczności ustanowienia pełnomocnika z urzędu, określonej w art. 117 § 3 k.p.c.

Pozwany w zażaleniu na powyższe postanowienie zarzucił Sądowi pierwszej instancji nierozpoznanie całokształtu sprawy. Podniósł, że spółka znajduje się w trudnej sytuacji finansowej oraz, że bez pomocy pełnomocnika nie jest w stanie bronić swych praw. Do zażalenia dołączył posiadane dokumenty dotyczące sytuacji powodowej spółki - w postaci bilansu oraz rachunku zysków i strat za okres od dnia 1 stycznia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zażalenie pozwanego nie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd Rejonowy prawidłowo zważył, że pozwany nie wykazał przesłanek z art. 103 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 623 ze zm.), jak i z art. 117 § 3 k.p.c.

W świetle wymienionych przepisów podmiot będący spółką prawa handlowego, tak jak pozwany w niniejszej sprawie, chcąc uzyskać pomoc od Skarbu Państwa w formie zwolnienia od kosztów sądowych i ustanowienia pełnomocnika opłacanego ze środków budżetu Państwa powinien wykazać, że nie dysponuje na te cele dostatecznymi środkami.

Pozwany nie dołączył do wniosku żadnych dokumentów, tym samym uznać należało, że nawet nie podjął próby udokumentowania podanej we wniosku okoliczności „słabej kondycji finansowej spółki”.

W przypadku osoby prawnej niewystarczającym jest gołosłowne powoływanie się na trudną sytuację finansową, lecz każdorazowo zachodzi konieczność wykazania tej sytuacji odpowiednimi dokumentami. Należy podkreślić bowiem, że zwolnienie od kosztów sądowych osoby prawnej rządzi się odmiennymi regułami niż w przypadku osób fizycznych. Podstawowa różnica polega na tym, że składając taki wniosek osoba prawna zobowiązana jest przedstawić materiał dowodowy na poparcie swoich twierdzeń, nie wystarcza zatem złożenie przez stronę oświadczenia o stanie majątkowym.

Osoba taka już z chwilą złożenia wniosku o zwolnienie od kosztów powinna wykazać stosownymi dokumentami brak środków na pokrycie kosztów sądowych, zaś Sąd rozpoznający taki wniosek nie ma obowiązku uzupełniania materiału dowodowego niezbędnego do jego rozstrzygnięcia (tak Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 19 października 2001 r., I CZ 142/01, LEX nr 1169287). Obowiązek przewodniczącego wezwania do uzupełnienia braków formalnych wniosku na podstawie art. 130 § 1 k.p.c. poprzez złożenie dokumentów aktualizuje się jedynie w sytuacji, gdy osoba prawna nie wskaże jakichkolwiek informacji uzasadniających wniosek. Nie odnosi się on natomiast do sytuacji, w których przedstawione dowody nie uzasadniają, w ocenie sądu orzekającego, uwzględnienia wniosku osoby prawnej o zwolnienie od kosztów sądowych (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2013 r., IV CZ 144/12, LEX nr 1293823).

Do rozstrzygnięcia wniosku osoby prawnej o zwolnienie od kosztów sądowych potrzebne są zatem aktualne, miarodajne informacje o jej kondycji finansowej i możliwościach płatniczych. Korzyść ze zwolnienia od kosztów ma odnieść strona i to ona powinna w sposób wszechstronny przedstawić dowody, które pozwalają ocenić jej sytuację majątkową w dacie złożenia wniosku, nie tylko zatem bilans roczny, sprawozdanie finansowe, lecz także np. wyciągi z kont bankowych, raporty kasowe, deklaracje podatkowe, umowy kredytowe czy pisma banku oceniające zdolność kredytową, dokumenty stwierdzające obciążenie nieruchomości hipoteką itp. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2015 r., I CZ 31/15 LEX nr 1666014).

Podnieść przy tym trzeba, że okoliczności uzasadniające zwolnienie powinny dotyczyć oczywiście momentu orzekania, ale też obrazować status materialny osoby prawnej w szerszej perspektywie czasowej, bo nie jest wykluczony przejściowy tylko brak środków płatniczych (A. Górski, L. Walentynowicz, Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Ustawa i orzekanie. Komentarz praktyczny, Oficyna, 2008, wyd. II; Komentarz do art. 103).

Zwrócić należy uwagę, iż pozwany także w zażaleniu nie podniósł żadnych argumentów przemawiających za zmianą słusznej decyzji Sądu pierwszej instancji. Pomimo tego, że znał już przyczyny oddalenia przedmiotowych wniosków, pozwany w dalszym ciągu nie udokumentował należycie swoich twierdzeń o braku środków na opłacenie wynagrodzenia pełnomocnika.

W swoim wniosku, a następnie także w zażaleniu, pozwany jedynie w sposób ogólny powołał się na brak niezbędnych na te cele środków, Sąd jednak – na podstawie zaofiarowanych w tym zakresie przez zainteresowanego dowodów – nie był w stanie zbadać wszechstronnie aktualnej sytuacji materialnej wnioskodawcy. Podnieść natomiast trzeba, że

z załączonego przez pozwanego bilansu oraz rachunku zysków i strat (według stanu na koniec roku 2015 – podczas gdy przedmiotowe wnioski zostały złożone w październiku roku 2016) nie wynika w żadnym razie, że nie posiada on obecnie środków finansowych na poniesienie kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego, na obecnym zaś etapie niniejszego postępowania pozwanego nie obciąża obowiązek uiszczenia jakichkolwiek kosztów sądowych.

Można zauważyć, że z przedłożonych dowodów wynika, że według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r. pozwany dysponował środkami pieniężnymi w łącznej kwocie 31.295,05 zł (zob. k. 67 akt). Brak natomiast innych dowodów dotyczących aktualnego stanu środków pieniężnych pozwanego, a także innych posiadanych obecnie przez niego składników majątkowych. W tej sytuacji niemożliwym jest zrelatywizowanie wartości (ewentualnych) środków majątkowych posiadanych obecnie przez pozwanego do wysokości kosztów jakie musiałby ponieść z tytułu zastępstwa prawnego.

Niezależnie od powyższego trzeba również zauważyć, że w myśl regulacji zawartej w art. 117 § 5 k.p.c. Sąd uwzględnia wniosek o ustanowienie z urzędu pełnomocnika, jeżeli udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie uzna za potrzebny. Przyjmuje się, iż udział taki należy uznać za potrzebny w toku postępowania wówczas, gdy strona domagająca się ustanowienia pełnomocnika z urzędu nie jest w stanie sama poprowadzić swych spraw przed sądem, albo sprawa jest na tyle skomplikowana faktycznie lub prawnie, że tylko pomoc dobrze przygotowanego prawnika może zapewnić stronie należyte jej prowadzenie. Jak słusznie zauważył Sąd Najwyższy w wyroku z 2 marca 2005 r., III CK 533/04 (LEX nr 197647) potrzeba udziału w sprawie adwokata lub radcy prawnego może zachodzić wtedy, gdy nieporadność strony prowadzi do tego, że przy faktycznym lub prawnym skomplikowaniu sprawy nie jest ona w stanie wykorzystać prawnych możliwości prawidłowego jej prowadzenia. Przyjmuje się w związku z tym, że ustanowienie pełnomocnika z urzędu powinno mieć miejsce wyłącznie w sytuacjach wyjątkowych, zasługujących na szczególne uwzględnienie, takie zaś, w ocenie Sądu odwoławczego, nie zachodzą w niniejszej sprawie. Przypomnieć trzeba, że w razie uzasadnionej potrzeby sąd może udzielać uczestnikom postępowania występującym w sprawie bez adwokata lub radcy prawnego niezbędnych pouczeń, co do czynności procesowych (art. 5 k.p.c.).

Z tych względów zażalenie należało oddalić, na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c.